

SOILLER

SEMANARIO INDEPENDIENTE

VELADA LITERARIA

ORGANIZADA POR LA SOCIEDAD "CÍRCULO SOLLERENSE,"

En honor al eminente literato y afamado pintor D. Santiago Rusiñol

Para que nuestros lectores puedan mejor formarse juicio de esta velada, celebrada el martes último en el salón-teatro de la *Defensora Sollerense*, y de la cual damos cuenta en otro lugar del presente número; publicamos á continuación los escritos que fueron leídos en la artística fiesta; debiendo, pero, hacer constar, ante todo, que el SÓLLER queda sumamente agradecido á los notables escritores, que con una caballerosidad sin igual, accedieron á facilitarnos los originales tan ingeniosamente brotados de sus plumas.

DISCURSO DE D. PEDRO ALCOVER

SEÑORES Y CAVALLÉS:

Ja sabeu tots que se tracta de festejá en Santiago Rusiñol. Com es tant fruité, bé voldriem qu'arrelás en aquesta comarca, y enamorar de Sóller, fins a n'es punt de que s'anoranza l'obligás a tornà sovint a visitarlos y a viure entre noltros. Per això, sols podem confià en ses belleses naturals de ses penyes y d'els paisatges d'aquesta comarca. Perque es nostre concurs personal es tan petit, que sense sa poderosa ajuda d'altres mallorquins ilustres, que teniu aqui presents, y qui sempre mos han aidat en aquesta casta de lluites, no hauríem conseguit més que destorba l'artista dels seus naturals arrobaents y complacencies.

Qui es en Santiago Rusiñol? En Santiago Rusiñol, es... es en Santiago Rusiñol. Tots el coneixe. Y jo me guardare prou bé de donarlos una fotografía d'aficionat (único retrato que sabria fer-vos); perque sé que teniu d'ell una idea exacta; perque l'hauveu saborit, l'hauveu vist, y tots el sentim y el sentirem probablement tota sa vida.

Li dona aquesta modesta velada literaria Es «Círcol Sollerenc.» Y es «Círcol Sollerenc», com també sabeu molt bé la majoria dels qui m'escosten, es en Jaume Torrens. Vull di:

Així com sa pietat, o es fervor religiós aixeca tempies y monumentos en conmemoració d'un miracle o a sa gloria d'un sant, en Jaume Torrens aixeca es «Círcol» en conmemoració d'els miraclos que va obrà ab ell s'esport de sa bicicleta, qui li tornà sa salut seriament compromesa. Però, per una felic y natural y propia coincidencia, així com en Rusiñol, ab ses seves obres mos fa riure plorant y mos fa plorà ríguent, així mateix en Torrens ha organisat es «Círcol», donant sa salut corporal y espiritual a trescents y pico de joves qui anaven desperdigats per aquí, ab tal manya y tanta dolçor, que també els fa plorà ríguent, y els fa riure plorant.

Ara que sabeu de què se tracta, no vull robarvos més sa vostra atenció, avora segurament d'altres emocions més grates que vos esperen.

PERE ALCOVER.

Novembre 1902.

A UN GENI

Que bé podria resultar ser en Santiago Rusiñol, ab motiu del seu voluntari, encara que curt desterro, en aquest recó de mon.

Si els homes sou tots germans
Com diu la Sagrada Historia.
No sé perquè major glòria
Correspon sempre a-n' els grans.

Si el neix-e's fa sens engany
Y del morí ningú escapa,

Just es qu'el qui no té capa
S'abrigui ab la del company
Perqu'es qu'aquest bou seuyó,
Que li diuen Rusiñol,
Ha de pintar com el sol,
Y escriure encara milló?

Sa fama, may desmentida
Ressona en tot l'hemicferi:
Digaume ¿Per qui misteri
La té tan ben adquirida?

Perqu'es artista que val,
Símpatic, estudiós.
Perque pinta, ab los colors
Purs y nets, sense rival.

Si'l animals tenen rey
En forsa, cames y cant.
Será just, será de llei
Que Rey hey haja pintant.

Qu'el geni neix y no's fa,
Es cosa que tots sabem;
Menjam, vivim y creixem
Per morir a l'endemà.

Si l'ingenio es pura esencia
Del geni que Deu nos dona,
¡Quants ne coneix, y fa estona
Que mereixen reverencial!

Visca l'artista afamat,
Visca el catalá patrici.
Preguem tots qu'un nou offici
El torn desterrà aviat

A Sóller, poble estimat,
Qui recorda el seu, qu'es Sitges,
Y allà sens fer res a mitjes,
Té'l bell Museu «Cau Ferrat».

Gloria, doncs, a Rusiñol,
Pintor de fama y valia,
Saludemlo ab simpatia
A fi que torni si vol.

JAUME TORRENS.

Novembre 1902.

Y ASI MURIÓ

Pasaban siempre al anochecer. A larga distancia Rosa y su abuelo, tío Longinos, sentados y á la puerta del corral, oían el rumor de las esquilas, innumerables... Era un tintineo sin fin, dulce como el gotear de una fuente, nostálgico en aquella hora beatífica y en aquel paisaje inmóvil sumido en un profundo silencio de la adoració. Por las lomas y sobre el crepúsculo diáfano y verde aparecía el ganado, la gran masa ondulante, los machos con los cuernos partidos en lucha por la hembra, los cabritos patizambos, las cabras madres que al avanzar mecían de pata á pata las ubres hinchartas cubiertas de polvo. Y á lo último, Pablo seco y testudo como un beduino.

Frente al corral deteniese el ganado á beber. En tanto que las cabras se entrambaban alrededor de la pileta del abrevadero, el mozo liaba un cigarrillo á tío Longinos y trabajaba palique con Rosa. El viejo recibía al pastor con las zumbas de costumbre, con cada ajo y cada chiste capaces de poner al rojo vivo la cal de las paredes.

—Vamos, vamos—decía el abuelo—Rosa te gusta. Si no estuviera yo aquí ieh...? Te la comerías á besos.

Y Longinos se sacudía las orejas. Hacho una ruina le bailaba el alma. Llevian atrocidades; los muchachos soñaban el trapo á reir. Era más bueno el «viejecito». Quería al pastor como si fuera sangre de su propia casta. Ginés, padre de Pablo, y el abuelo de Rosa habían sido y eran compinches inseparables, carne y uña. Longinos había visto nacer al muchacho: él le arrulló; él le sacó de la pila y hora trás hora atendió á su crecimiento.

—Abuelo, abuelo!

Le tiró de una pierna: la pierna no jugaba. A Rosa se le quedaron las venas sin sangre. Despavorida se metió en el corral gritando:

—Madre, madre! ¡Muerto!... El abuelo muerto!

miento con la misma, solicitud y gusto con que en los años de agua veía espontáneamente los sembrados en la vega. Diariamente Longinos, señalando el Dorado, su camello, le decía al pastor, entre veras y bromas:

—Mira, cuando yo me vaya á los plátanos (morirse) será tuyo. Deja las cabras. Te haces arriero. Es otra cosa.

Pablo acogía la promesa levantando los hombros. Vamos, no se entusiasmaba. La satisfacción era para su padre que con los ojos bailando de codicia miraba ya el camello como herencia indiscutible. Ambicionar Pablo? No le conocían. Que le dejaran tranquilo, con sus cabras, en su monte. Y de allí á la Gloria, Bueno. Ya estaba liado el cigarro. Al despedirse Pablo, Rosa se plantaba en mitad de la vereda. Llegaba para la chicha el momento de placer renovado cada tarde: contemplar el desfile del ganado, verse perdida, arrastrada por el gran remolino; sentir en las piernas el roce del viento de las cabras, en tanto que la envolvía como onda turbadora el acre olor de los machos.

—Adiós! Adiós!

Detrás de todos seguía el Lucero, el mastín cojeando dolorosamente, alzando de cuando en cuando la pata inútil. Lejos, por la vereda blanca y sin contornos, se perdía el ganado. Marchaba lentamente bajo el misterio de la noche, mientras que allí, en el aire y al son de las esquilas encendíanse las estrellas una á una...

Un dia, al amanecer, llegó el Dorado á la puerta del corral. Media dormida, oyó Rosa, desde el catre, el resuello de la bestia que hocicaba por las rendijas del portalón. Displicente y perezosa, la muchacha se estuvo quieta dando tiempo a que su abuelo se bajara á abrirse paso por sí mismo. Dos, tres minutos corrieron. Nada: ni voces, en las viñas, ni chirridos en el cerrojo, ni el lamento de los gozos largo y doliente como el llorar de las bécerras. La luz del alba se metía por el resquicio del postigo, y bajó la cama de la moza y en un nidal de piel de cordero la cría de la clueca despertaba piando alborozada. El viejo no se movía. Era inútil dejar el portalón entornado. Con los pies desnudos y mal ceñido el zagalejo, Rosa corrió á abrir. Lo que de costumbre: el abuelo llegaba ronca qua ronca.

Confiado al instinto del animal, el hombre en sus largos viajes nocturnos del Puerto á su casa, se dormía recostado en cruz de la silla, al ritmico paso de la cabalgadura. Eso cuando no llegaba como un pellejo, chorreando alcohol y sin blanca en el bolsillo. Entonces era cosa de transportarle en una expuesta de acarrear tomates, á dormir la mona al aire libre. Los granujas de los pueblos de tránsito conocían ya las debilidades del viejo. Al divisar el Dorado con Longinos dormido, gritaban a una:

—Tuche, Dorado!... Tuche, demonio...!

El camello no pecaba de tonto; pero á veces caía en el lazo: hincaba las rodillas para echarse y Longinos se despertaba en tierra vomitando maldiciones.

Frente a Rosa, el Dorado permanecía erguido. La chica se aproximó. ¡Cristo! Y como llegaba el viejo! Blancos los ojos, torcida la boca, las piernas y quemadas, abiertas como un horcón; todo, lo mismo como si se hubiera caído de lo alto de una torre. Atemorizada, Rosa le llamó en vano.

—Abuelo, abuelo!

Le tiró de una pierna: la pierna no jugaba. A Rosa se le quedaron las venas sin sangre. Despavorida se metió en el corral gritando:

—Madre, madre! ¡Muerto!... El abuelo muerto!

Muerto, bien muerto, agarrotado. La muerte le había sorprendido en las veredas extrañas, en la quietud de los campos solitarios, bajo el cielo estrellado y sereno, testigo mudo de sus interminables soliloquios de beodo. Una mueca, un temblor de mandíbulas, el alma se quedaba atrás y el Dorado siguió su camino columpiando el muerto entre las palmeras invisibles que poblaban la sombra de suspiros y murmullos.

En un rincón, en lo más oscuro del cuarto Rosa y su madre, Dolores, hija de Longinos, lloraban silenciosamente. Pablo, Ginés y Antonio Barreto, primo de Rosa llegado al enterarse de la desgracia, aguardaban sin chistar, perdida la conciencia y los ojos errabundos. El cura se había dormido con la cabezota caída sobre el pecho y los pies al soque se colaba por la puerta abierta de par en par. Uno á uno entraban los pollos cautelosamente á beber en el tazón de agua bendita. Por el borde del ataúd asomaban las rodillas y la nariz del muerto. Un diluvio de luz rodeaba la casa, inundaba los campos. El silencio era profundo, triste como debe de ser el silencio de las alturas sin fin. Cortábanlo á veces, fuera el resoplir del Dorado, dentro el hipo estertoroso de las mujeres inconsolables.

Cuando llegó la hora de partir, el ataúd no se podía cerrar. Las mujeres, locas de dolor, chillaban restregándose las manos. Había que concluir pronto, de cualquier manera. Pablo se dejó caer sobre la tapa del ataúd y los huesos del viejo crujieron como un manojo de arbustos aplastados. Todo acabó. En marcha. El viaje no era corto: tres horas de camino sin parar. Delante, atravesada en la joroba del camello iba la caja meciéndose dulcemente sobre los trigos...

Pablo se negó en redondo á exigir el cumplimiento de la voluntad del difunto. Ni éste le prometió nunca en serio el Dorado ni aun cuando se lo hubiese prometido, existían «papeles» que acreditaran la promesa. Bien lo sabía Ginés: al viejo le repugnó siempre tratar de aquellas cosas tan intimamente relacionadas con el morir. Convencido el padre de que Pablo no cejaría, le dijo resuelto:

—Bueno, si no vas tú iré yo.

Y una tarde, á tiempo que allá en la montaña el cabrero dormía sobre las grandes peñas, pobladas de lagartos, Ginés se puso la cachorra y fuese en busca de Dolores.

A la primera insinuación, la mujer saltó hecha una pólvora. ¡Sinvergüenza! ¡Qué se limpiara el hocico! Y vació sobre Ginés todo el odio, la rabia toda acumulada desde la infancia. Dolores no había olvidado, no olvidaría jamás que aquel hombre era el autor de las francachelas que tan hondos quebrantos había causado en la hacienda y en la salud de su padre. Ginés perdió los estribos. ¡Hija de tall! ¡Roñosa! Dolores se puso livida; agarró un ganijo y lo tiró al viejo, á la cabeza. Si le cogió se la deshace. Las relaciones entre ambas familias quedaron rotas. Tres días después Dolores vendió el camello.

Cuando Pablo se enteró de lo ocurrido estuvo una semana sin hablar á su padre. Ahora el cabrero hallaba el corral cerrado á cal y piedra. Dentro cantaba Rosa. Algunas veces la oía reír con Barreto que la visitaba casi á diario. El pastor sentía un impetu loco que le hacía temblar las piernas. Una tarde arrancó un geranio; lo tiró por sobre las tapias; desde el corral se lo rechazaron. El cabrero pateó la flor y siguió el camino. No pasó más por

allí; buscó otro abrevadero, otras veredas. Quiso olvidar á Rosa. Los domingos se emborrachaba; iba á las taifas y á las veladas; no perdía una en diez leguas á la redonda. De tales holgrios salía á la una y á las dos de la madrugada, muerto de sueño y eructando aguardiente. Se perdía en los atajos; horas y horas caminaba sin rumbo; concluía por sentarse á esperar el sol. Mas la angustia de ser sorprendido y destripado por los camellos que en los mesas de brama huyen de los corrales para vagar fieros y libres, le obligaba á levantarse y á marchar sin descanso. Tal era su vida. Pero, jay! no lo lograba, no podía acostumbrarse. Cuando de noche, después de la cena, se tenía en los poyos del patio, el alma se le escapaba, se le iba volando á discurrir tristemente alrededor de la casa de su padrino, en torno de la lucesita del hogar vedado, lejana y sola en la llanura como una *Lágrima de la Virgen*, caída desde el cielo. Y Pablo se dormía al fin con el alma ausente y el corazón y la cabeza colmados del recuerdo de Rosa, del diabollo querido, alegre como un alámido en días de viento, graciosa, ondulante como el humo de las hogueras en tardes de calma.

Solo y fatigado, con la chaqueta al hombro y de regreso de un baile, volvió Pablo una noche á su casa. Era en el plenilunio de Abril. La luna besaba los sembrados, el camino, las veredas, las montañas silenciosas, casi invisibles, adivinadas en el horizonte. En un cercado ladra un perro. Lejos se oía la voz de un grupo de gente que marchaba cantando hacia la mar. Se columbraba la casita de Rosa, cuando de pronto, sintió Pablo que á su espalda se abrían los trigos. Volvióse, y la piel se le erizó: era el Dorado, con la brama, suelto. Pablo se arrojó de golpe á la cuneta, y enguñando, sin respirar, huyó sintiendo la muerte próxima, inevitable. El animal enfurecido le perseguía por lo alto del camino, arrastrando la cadena, galopando á veces, á veces deteniéndose para alargar el cuello y olfatearle en la sombra. La casita de Rosa, blanqueada, aislada en medio del campo; instintivamente Pablo se lanzó á ella; el camello se arrojó á los trigos; entonces comenzó una fuga terrible. En la huida se le cayó á Pablo la chaqueta: el animal se detuvo, la olió un momento y siguió al galope. Al mozo le faltaban alientos. Tropezó dos veces. Las piernas le flaqueaban. Iba á morir, iba á morir. ¡Señor! Estuvo á punto de enterrarse, de arrojarse á tierra para que el camello le escachara de una vez. Pero el miedo le azuzaba. De un brinco salvó los muros del corral. Al caer, Pablo sorprendió á Rosa, eufórica y con un hombre, su primo. La muchacha se desprendió de los brazos de Barreto, y huyó. Este se puso en pie y hizo cara al importuno.

—¿Qué? ¿A qué vienes? Largo... A Pablo le faltó voz para contestar. La ira, el cansancio horribles le ahogaban. Sintió que en su corazón se moría la alegría de vivir, la vida misma. Se apoyó en la tapia. Al cabo pudo hablar:

—No, no vengo por tí ni por ella! El Dorado anda suelto; me ha perseguido; no me podía salvar; ¡Así me hubiera revientado artest! ¡Pero ahora, ahora me voy...! ¡Adiós, adiós, Rosa...!

Abrió el portalón, echóse al campo y cerró por fuerza. En el sosiego de la noche oyóse sus pasos claros y firmes.

Se iba. Un insecto se posó zumbando sobre la tapia. De repente, sonó a lo lejos un alarido espantoso que excitó el ladrido de los perros, despertó los ecos del llano y fué á perderse en el silencio de las montañas del horizonte...

M. SARMIENTO.

SA REBOTIGA

Aquest escrit pareix més un retay d'un llibre qu'una altra cosa. Ho he observat després d'haverlo fet; però com ademés em costa trabay llaurar de nou, dius els terrosos del meu camp intel·lectual, que sempre es erenys, suplich en primé terme, a-n el meu amic Rusiñol, y en segon, als qui m'escolten, que no més mirin ab això sa bona voluntat de volé posà es meu grà d'arena en aquest edifici ahont hei colaboren tants conegeuts mestres.

Entre una de les arteries principals d'aquest poble y en es cor o plassa, existeix una potecaria qu'es diu d'en Torressó d'es Pont. Adins sa botiga, després de passar per un carreró molt estret, s'hi troba, a mà esquerra, una reconada, que fa molt de temps serveix de rebotiga. Aquesta es molt petita, es més llarga qu'amplia y més alta que llargs; està empaperada, per un costat en paper fosch d'indústria y pels altres en cromos y cartulines anunciadores de remeys per molts de mals.

Es mobiliari es compon d'una tauleta a un recó, per fer analisis, infusions y altres coses propies de la professió; al costat esquerra de sa tauleta, una cadira, y a's altre, un sofà; en front d'es sofà, un balcó, hivernero, qu'es lo que dona llum y vida a n'aquesta reconada... vida... no... perque a-n aquesta sol donar-hi sa gent que s'hi apiega.

Cada nit, tot l'any, allà devés les nou d'es vespre solen encaixonarse an'es recó que acab de descriure, ademés d'es potecari, un parey de metges, es notari, es menescal y algun qu'altre industrial, propietari, o comerciant, y una vegada lleigida, per alguns, sa prensa d'el dia, sol entrà a rotlló sa discusió, propia de tots ahont s'hi apiega aquesta mena de gent.—S'animó, o com si diguessim sa veu tonant de ses vetllades, sol durla un metje, ja veu, no pels molts anys, sinò pels molts cops de lliure que seu han duits, desde es principi de s'accidentada vida de trenta anys de lluita per sa existència, comensant per ses barricades en els carrers de Barcelona, quant sa revolució, fins a la cruenta y poch retribuïda vida de metje de poble per guanyar-se el nostre pà de cada dia.

Record discusions polítiques sostengudas ab sa fermeza propia d'el qui té ses conviccions arrelades dins ses enclettes d'es cor. Record discursos religiosos sostenguts am sa clarò d'una intel·ligència soletjada. Record projectes de millores, per aquest poble, que li donarien total sempresa, pel camí del progrés, que de cop, desmentint lo del *Natura non facit saltum*, el posaria el costat de la Capital... però també record, nits d'anyoranza del viure riue de les poblacions grans, en que els cervells d'es reunits estaven com eusopis per l'acció de l'atmosfera enervant produïda per poch sol, sa molta humitat de ses roades, que no s'acaben mai, y ademés carregada pels efluvis de la flor d'azahar, que com tots sabem, té la virtut d'amausar el sensori.

Una d'aquestes nits, que no se disputava res y en que els reunits sentien la falta de circulació de les viles grans, anyorant alguns, els anys de joventut bullanguera de vida d'estudiant, sentien dins sa botiga una veu que solament se dona a sentir unes poques vegades al any, y casi sempre acompañada d'algún personatge qui ve a admirar les naturals belleses d'aquest poble. Aquesta veu era la d'el bevolgut artista Piàza, la persona a ne qui acompañava, era en Rusiñol.

En Rusiñol era coneugut de tots noltrons; coneixiem, si no totes, algunes de ses seves obres, que es per aho i aqueixos cervells privilegiats pe sa sustancia gris, solen comunicarse ab els habitants d'el vall intel·lectual, ahont, per falta de sol y d'oxigeno, predomina sa sustancia blanca, principal causa d'aquesta manadra que sentim els habitants del poble gris. Unes quantes nits, y per breus ratos, se dignà el senyor Rusiñol mostrars-se compasiu, y mos vā serví un parell de plats escuits de sa seva fruytera intel·lectual... Així com els anavem tastant, anavem, al mateix temps, sentint un gust especial mesela d'agre y de dol, fins a-n es punt que moltes vegades vaig notar a n'es meus companys que al-

mateix temps que se contreyen els muscles risoris, tenian també els uis, com espantats, p'el sentimentalisme de ses ideas. Sa seva literatura es fina y elevada. Estudia per igual es canvis de la mare Naturalesa, com ses lleis en que se transforma sa vida interna de sa persona. Enten ses formes y metamorfosis d'els homos y ses coses. Es tan viu coneixedor de s'anima, com artista en la pintura... de aixo se dedueix... que en tots el seus llibres, que son numerosos, si noti aquest gust especial sense resabi de ningú, que fá senti a ne qui els gusta, camps nous de cultiu literari. Cadaquè com vé en el mon, du diferents cualitats, que va desarrollant, més o menos tard y que li serveixen per sé un papé trist o bo a-n es gran kaleidoscop de sa vida. Això, segons contén els qui se comuniquen ab els esperits, dependeix de la prodigalitat de ses fades, cuant es dias de mestralada furiosa, sortint per ses enclettes de s'avenc se mesclen en ses ratxes de vent, y fent gemegà portes y cruxí branques y xiula ximeneas, entren p'els forats d'aquestes, o per les retxilleras de ses finestres y ab molt de cuidado desfrassades d'alé, s'acostan als bresos ahont els venguts en el mon fan el nonón de l'infantesa y reben els dons que cada una de ellas te facultats per donarli. Sens dupte, la qui s'acosta a-n Rusiñol, cuant era infantó va essé molt pròdigua y li aboca a mans plenes ses guyes balsàticas. Y per cabá, perque també ses ideas se me acaban, y ne costa trabay, com he dit al principi, treuren de noves; vuy demanà a l'amic que avuy festetjam, qu'es recordi de noltres, y que quant ja sigui veu, restitut dins lo *Cau*, passantse la vida fuyent junt el llibre de sa existència, al trobarse ab sa pàgina qui parli de s'estada an aquest poble, aixequi es cap y digui: si qu'heu eran d'amichs de cor, a-fé de Déu, els amichs del poble de Sóller.

PERE SERRA Y CAÑELLAS

AMORES DE MUERTE

Sueltos al aire los cabellos blancos, fuego en los ojos y en los labios fuego, la mordedura en sus entrañas sienten de la fiera insaciable del deseo.

Por eso las sirenas se deslizan sobre las ondas del rugiente océano, en busca de un amante, presurosa a celebrar fatídico hiato.

Liras de nácar en sus manos gimen al soplo temeroso de los vientos, y de sus labios melodiosas brotan raras canciones de confusos ecos.

Notas dispersas, que á la vez, parecen voces que bajan del oscuro cielo, voces que surgen del ignoto fondo, voces que llegan de los cuatro vientos.

Dulces canciones que á la nave llegan y adúrmen al confiado marinero, poblando de visiones voluptuosas el país encantado de sus sueños;

Dejándole ignorante del peligro hasta que vé su pavoroso espectro, y al duro choque, tembloroso mira los duros fiancos de la nave abiertos.

Se hunde la nave; las sirenas lanzan gritos de triunfo y de pasión rugiendo, á los convulsos cuerpos de los naufragios ciñen y entroscan sus lascivos cuerpos.

Y gozan las caricias de los hombres entre espasmos de amor y sufrimientos, libando ansiosas con febres labios el estertor de moribundos besos.

F. BLANES VIALE.

A LA CAMPANA

Si algun objecte vestit am la materia sembla tenir una anima a dintre, una anima que parli, que plori, que canti i que sospiri, ets tu, oh campana! tú, que am la veu de bronze remous en el cor del home les alegries i les tristesses més intimes, aquelles que no traspuen a fora guardades en elsfulls arracerats de la quietut més fonda.

S'ipsa al cim del campanar, voltada sempre de nuvols, de llum, de serenes i d'estrelles, a tota hora respira aquella santa soletat de les altures, feta de gases d'ester, on les veus no hi arriben i hi arriben els sospirs; on la paraula no hi puja y les pregaries hi volen; on les ànimes hi passen al llançar-se a seguir la ruta espiritual de son romiatge invisible; sola allí en-

taire, voltada de flors d'esclata obertes de cara al cel, de flors regades pel meteix petó dels nuvols i voltada de remolins de falzes xisclant a ton entorn com vol d'esperits malalts, vius la vida del aire, et nodeixes de soletat i quietut i et bronzejes de la puresa que t'volta. Ton cortant sols respira les cançons virginals fets de sorolls d'espaï, i verges les tornes al home, que les escolta baixar abraçades am les veus de la Natura.

Lluny de tot lo del món, lluny de les passions petites, lluny del fanc de la terra, no parles més que en els moments més solemnes. No parles més que quan té d'alçar-se l'ànima i corre vers la llum del ideal, quan brota una nova flor en l'aspres jardí dels homes, quan el plor té de regar alguna tomba, quan l'esperit fuig del cos, quan el cor s'enfosqueix, quan se té de resar, d'invocar i de sofrir... allavores tu parles i ta veu va seguint els tristes batiments i el compasso misteriós de les veus ofegades; ton batalh accompanya la negra professió dels endolcats del món, que s'abriguen de fosca per amagar sa tristesa.

Tant sensible ets, oh campanal, per tot lo que t' rodeja, tant hermosa tens l'ànima, que sempre ta veu pura respon als sentiments que'l temps t'ensenya. Si el cel es blau, seré i brodat de nuvols, i extén la cortina alegra, ta veu vibra allí enllaire com copa d'or batent sobre cristall de roca, com soroll d'aigua gotetjant sofa volta de plata; si el cel es gris, extés com mantell de dol sobre la plana, ta veu es torna fosca, ton cant és mate i somort i com un sospir s'apaga a dintre de tu meteixa; quan xiscla'l vent al passar per les esclates de ton trono, ta veu segueix al vent i amb ell s'envola, com crit d'esglaiadora agonia, a corre despietat, a aixordar les oreilles de les plantes, a udolar sota les naus de les ruines, a entrar a les meteixes tombes, confós ton crit amb el xisclat neguitós de la ventada. ¡Que trista't queixes al sentir caure la pluja sobre ta esquina de bronze! ¡Que alegre que t' despertes am la claror del dia! ¡Que melangiosa sospires al sentir-lo morir darrera de les muntanyes!

Quan tots fills et demanen que 'ls halentis, jam quin dalit respires el vent de guerra que t'volta, i com retrona ton crit de banda a banda de patria! Ta veu és allavores un cant d'entusiasme, un ail neguitós d'alerta, un vibrant tremolor rebotent per les serres, i, trobat un eco en cada pit, la sublim invitació a la marxa de victòria i la promesa cantada de sanitat independència.

Oh campana! Grandiosa ets si toques a mal temps: sembla que 'ls nuvols es revolquin sobre teu i els trons vulguin ofegar ton crit; solemn si estas callada sondejant la gran nau misteriosa; enigmatica i trista al comptar les hores de la vida que s'escorren incancables; i gran ets sempre: gran quan sospires, gran quan cantes o parles, i gran quan calles.

Gran ets sempre; pero mai tes queixes de bronze arriben al fons del cor com quan toques a oració. Mirant-te'l dia, que mor despedit de nuvolades enceses, veient el sol enfonzant-se poc a poc voltat de gases, sentint la terra adormir-se, no sé am quina emoció pregués per així fer pregars als que t'escolten. Cridats per tu, en aquella hora dolcissima, compareixen tots els records de la vida, en llims confosos se veuen anar passant les esperances borrades, en professor disfumida s'escorren els desenganyos i passen muts de vergonya; cridat per tu, l'anyorament se desperta de tot lo que és lluny i s'estima, de tot lo que s'ha perdut, de tot lo mort altre temps; cridats per tu en el vuid de l'indecisa claror, s'abraça tot lo que plora i sofreix, s'abraçen tots els somnis esborrats; cridat per tu, tot resa en la gran Naturalesa.

Resa'l dia que mort, la terra que s'adorm, l'home que calla, i els estels que allí enllaire puntejen sobre teu, mirant-te tremolosos.

SANTIAGO RUSIÑOL.

DESIG ETERN

AN EN S. RUSIÑOL

De l'existència en l'ardorós mig-dia vaig encontrar la font més delitosa; y un taronger de fruita saborosa y una jove d'estranya galania.

Aufegant la calor que m'encenia la carretera vaig seguir polcosa dignament l'esperança venturosa qu'altres vergers millors encontraria.

MIQUEL S. OLIVER.

L'INTERPRETACIÓ ARTÍSTICA DE MALLORCA

Quan un pintor ha conseguit infondre a un paisatge qualche cosa de l'esperit qui anima tot aspecte de la naturalesa, bé se pot dir qu'aquella pintura vé a esser una halenada de l'aire mateix d'un país transportada a la ciutat com a present o escomesa de visitació; a la ciutat, ont se sent millor qu'en lloc el desig de reconfortar-se d'en tant en tant amb una aspiració de sanitosa pagesia, amb una rabejada en el broll frescal d'el torrent o en el recó de la platja tranquila. En l'actual predomini de la pintura de paisatge hi entra per molt aquesta anisia d'un confort pagesívol, tan intensament sentida en les grans viles modernes, saturades de prosaisme, de vida artificial y desficiosa, monòtona y malaltica. Mallorca, en son apartament mediterrani, satisfà plenament aquella aspiració.

Però, vista a través de l'expressió plàstica, com se presenta a l'imaginació la nostra illa?

La qualitat més característica, més personal, podriem dir-ne, d'el paisatge mallorquí, es una combinació o terme mig en que lo gran se troba sempre atenuat per lo joïós y apacible. Tot artista ha de trobar aquí forçosament la visió d'el seu art propi; no ha de fer altra cosa qu'accentuar un o altre d'els aspectes d'aqueixa visió, segons les inclinacions d'el propi temperament. Per això, doncs, si qualsevol panorama s'ens presenta ja am diversitat d'aspectes segons qui sia el contemplador, molt més han de semblar discordants les reproduccions d'un paisatge susceptible de tan distintes interpretacions.

L'interpretació, en termes generals, podrà esser purament sentimental, es dir, destinada a comunicar tant sols sentiments; o ideològica, en que la transmissió sentimental sia la base d'una sugestió, d'el despertament d'una idea, d'una visió intel·lectual, fins y tot d'un rafolament.

L'interpretació sentimental podrà revelar-nos una Mallorca clàssica, com una avençada de les illes gregues o de la costa llatina; la gran badia de Palma s'obrirà com una visió serena y reposada, *sosfínica*, d'infinita tranquil·litat, saturada de llum y flavor pura; els grans fondals de la costa de tramontana, plena de coves y entalls, semblaran el darrer refugi de les deesses helèniques, reflectint, com a colors de ropa entrevisats, l'irisació meridional d'els esculls; els promontoris s'animaran confosament dibuixant musculatures de ciclop; les valls s'obrirán a la divina primavera, impregnades de l'emanació d'els horts mitics; les oliveres venerables, qui tal volta foren un dia, com els roures y les ausines, representació de la primera patria, aixoplue de la tribu vagament constituida, semi-conscient, qui les feia objecte d'una adoració filial y poruga, s'ajecaran com a osseres de Prometeus encadenats o restes de Laoconts am la ma trágicament alçada cap al cel, o petrificacions d'Hamadriades dolorosament immovilizades, y deixaran desprendre una espira de l'ànima de Palas, la seua creadora.

Y en canvi, a través d'un altre temperament artístic, sorgirà una Mallorca romàntica, composta de costers esquerps y feréstecs, de penyalars altissims qui fan recordar a la fantasia els gegants condormits de les rondalles familiars; de foudals d'aigües condormides, coberts d'una ombra mortal aont se deixen entreveure els monstres submarins, conseqüents a-n el polp de Gilliat, qui han destronat les ninfeas y sirenes, terribles a-n els navegants y pescadors. La capsalada d'els pins s'esfumarà en vapors de colorit quasi tremolós, elevant-se estàticament cap a un cel autumnal y mític

o destriantse damunt el blau de la mar a la vora d'aves esglaioses, o sobre lluynedars tenyits d'una foscor de dol y d'amenaca; les coves prendran cromatismes teatrals y fantàstics, com si fossen els palaus incògnits de les fades fugitives. Les nits s'ompliran de desfici contemplatiu y ascètic. Y les oliveres se vestiràn de tot el prestigi revelador qu'han tengut per tants d'artistes mixte de dantesc y apocalíptic, am la desporció verament monstruosa d'el trone sinistre y el ramatge de color esblanquida y suau.

En quant a l'interpretació ideològica, serà sols una conseqüència de l'interpretació romàntica, un neo-romanticisme o ultra-romanticisme nascut de la darrera reacció idealista o esperitualista de l'art, ja que l'art se compón d'alternatives, successius retorns a-n el predomini d'un o altre d'els seus elements: l'expressió y l'idea, la matèria y l'esperit, la forma, qu'és l'element objectiu. Vé a esser una eterna ondulació qui en l'història ha anat passant de l'Orient a Grecia y de Grecia a Alexandria, d'els germànics a l'Italia de la Renaixença y a-n els neo-clàssics, y durant els temps moderns, en que la vida ha corregut més depressa, bategant am més força y am més dolor, veïm passar de Racine y Boileau a Hugo y Musset, de Balzac a-n els deliquescents y místics... Sempre influint-se mutualment unes escoles en les altres, les d'ahir en les d'avui y les d'avui en les de demà, entrenclesades de transicions, recullint el tresor deixat com a herència, no pera destruir-lo y refer-lo desmanyadament, sino pera transformarlo y anar-li fent prendre noves formes fins a l'infini, sempre en noves reencarnacions d'el Verb divi de la Bellesa.

Sols per una interpretació ideològica, millor qu'ideal, pot passar-se, per la força evocadora d'el silenci, cantada per Verlaine y Maeterlinck y encarnada per D'Annunzio en les seues Verges simbòliques, desde aquesta Mallorca sonriente y alegre a la visió qu'en tregués en Degouve, la visió de la Cythera d'en Baudelaire, una illa morta y espantosa ont sols creix l'arbre de la Mort, o a l'espectacle de la preformació de la terra actual, com una previsió brahmànica d'el transformisme: lo inconscient de sopte se sent esdevenir conscient; els nuvols, copiant les mil formes de les penyes y d'els turons, fan sentir l'unitat suprema de tot; les roques despreses de la muntanya senten desvetlar-se dins elles les primeres dolors de la vida animal; les rels monstruoses lluiten per fugir de la terra, se retorcen com a serps y se rossegueix com a dracs aferrant-se a la vida tot just que n'han sentit batre el despertament duptós; y el vent genesiac així y escabella les branques de les ausines y d'els roures.

Aqueixes interpretacions, tant com se depurin y esperitualissem fent-se més intel·lectuals que sensitives, es natural qu'anirán fent predominar l'expressió artística d'el temperament de l'autor damunt la d'el paisatge mateix tal com puga veure l'imaginació personal o l'afany poètic d'el contemplador. Si pot assegurar-se que tot paisatge es susceptible d'infinites interpretacions, tantes quants sien els artistes qui se proposin traduir-lo y expressar

s'embolcalla am gases lluminoses y resplandents pera rebre els vianants qui son dignes d'ella y sota el mantell vert d'els conreus o el pedreny de la serralada o l'esbaldec de les ruïnes, saben evocar l'esperit mateix de les coses aparentement inanimades, y entendre l'humor etern de lo inorgànic, y destriar el moviment suau de vida qui batge en el fons d'els panorames, inmóvils, callats y morts pera els profans indignas de coneixé'ls. Y es tal aqueix consorci d'els espectacles de la natura amb els elegits, qu'a vegades el mateix contemplador sent despreadre's de l'ànima propia, com a ratg de llum fugitiua, com a ressò de la propia canturia o divagació tindrà del propi esser, quel-com de la séua vida qui va a incorporar-se a lo contemplat pera animar-ho y fer-ho ressorgir davant els ulls com una vella coneixença, fins a departir-hi mística y secretament a l'estil franciscà y treure'n, aletejant y ferosa, la substància oculta qui se revelà en dia an els pobles primitius com el deu d'el lloc o la memòria vivent d'una antiga gesta de glòria.

Y així mentrels el burgues va resseguint a través d'els solcs rectes y seccions del compte de la cultura pròxima, el poeta veu y sent la ninfa immortal qui nia en el recó d'el coster o a l'ombra de l'ausina venerable o vora la font coronada d'eu; enginya combinacions de colors, a la manera de sinfonies, am la verdor de tons infinitos de les arbedes y somnia divines aparicions en la foscor disreta de la garriga o entre el robatge cendrós y retorçut de les nuvolades; descifra el sentit misteriós de les línies y en treu la norma secreta de les futures arcades y de l'art mateixa d'el perverni; confegeix l'inscripció bordada de les lloses votives qui dormen sota l'herbam; desvetla y escolta, pera revelar-lo a-n el mon, l'eco esvanit d'els vells oracles, qui dorm entre les pedres d'els temples caiguts; alça am la fantasia les colonades y clou les voltes de les catedrals d'un temps; beu l'essència difosa en els mil aspectes de la contemplació; concentra y respira l'aroma esfumat en les auressotis qui s'elevan de la terra com a holocaustes, perfums reservats al pler únic d'els escultors, per un privilegi d'els deus.

Tal es en Rusiñol y aquesta es la Mallorca que vé a mostrarnos. No cal arressegunt el catàleg de les séues pintures mallorquines, ja que tots haveu sentit el prestigi que s'en despren; lo que podem dir-ne la séua sugestió sentimental es massa clara pera que jo m'entrengui en explicar-vos la punt per punt, profanant am divagacions impotents de l'inteligencia l'encant suprem de lo profundament sentit, qui guarda tota la força religiosa de lo incomprès y fantàstic. Jardins senyoriais y abandonats, sont queda la musa cloròtica d'el neoclassicisme; visions primaverales de blanca lluminosa; visions rosades, casi aromàtiques, de planters en flor; visions nupciales de recons florits, plens de l'encà veladament sexual y torbador d'el romanticisme; visions de crepuscles fervents, per damunt ont sura l'encant melangios, antiquissim y etern, de l'hora mística; caminals humits p'els darrers escolims d'els brolladors mitològics; desmays qui tomben com a vells invàlids sota el pes gloriós de la séua tradició romàntica; nius de pedra descoberts entre les ruïnes d'els castells mig-vals, d'ont acaba de fugir el darrer fantasma; transfiguracions de palaus encantats, darreres defenses de la llegenda, guiant sobre els precipicis endevinats de la costa brava....

Però si de tot aqueix cabal de glòria cal induir-ne la nota personal, intima y oculta qui dorm en el fons de tot temperament, bé se pot dir qu'en Rusiñol ens ha revelat l'eternal fement de la natura de Mallorca, l'element feminal espargit en la tendresa de les coloracions, en el vellutat de les fulles, en l'haleinada d'els oratjols, en el broll delicat de les fontanelles, en la suau remor d'els pinars, en la pùdica vermellor de les muntanyes a posta de sol... Ens ha revelat la nostra Artemisa, y a tots ens ha semblat veure-la sorgir a través de la visió d'el pintor, resultant am blancors de lluna sobre els camps embadalits, o damunt encesors de ponents místics consembllants a aureoles de divinisió.

GABRIEL ALOMAR

cara més avall, les majories; regidors primero, segundo i tercer, que parlen; els que no parlen, però que fan goig a la sala, i les minories lo més a l'esquerra possible; tant a l'esquerra que quasi ja han donat la volta. El Boco, en Joan d'*El Pensil* i l'amo de *La Esperanza* fan de public. L'alcalde ha tocat la campaneta, el secretari ha llegit la sessió anterior, que ningú ha entès, però que han aprovat, i comença la veritable sessió.

L' Alcalde

Senyors: gosaria demanar an els companys de consistori, aixis an aquells que formem la compacta majoria, com a les honorades minories; que avui posin atenció, que's fixiu, que's retenguin de fer mig-diada en els sills regidors, com ha passat, més sovint de lo que permeten les lleis. La sessió de avui té de ser equitativa, i estricta, i s'han de dilucidar punts molt foscos, i s'ha de fer molta llum. Llum. *Fiat lux!* com deia aquell... Ara no'm recordo qui ho deia.

El Secretari

Déu.

L' Alcalde

Déu Nostre Senyor, que'ns guardi de pendre mal. Però jo dic que s'ha de tractar de millors molt urbanes i precises; d'assumptes de mitja urgència, i d'altres que, si bé no porten pressa, tampoc serà mal de parlar-ne. Volem demostrar que'l partit conservador, que avui regenta, i que m'ha donat amplios poders de regentar a les minories, també l'estima'l progrés; pero un progrés de bone llei, un progrés ben entendido, un progrés tebi, un progrés que no progressi. Fins els partits s'han de tenir am mida en el món.

Un miuoria

No és veritat!

El públic

Molt bé!

L' Alcalde

Que's té de tenir sencer, el partit?

El minoria

I ben sencer!

El públic

Ben xafat!

L' Alcalde

Si no calleu us treure del consistori! No vui esvalots en el poble. Vui millors, i per això ns havem reunit. Harem de fer administració, administració veritable, hermanada am les millors. Per ara s'tracta de posar un altre banc a la plaça. Els que hi han al present són al sol, i n'hem de posar un o altre a l'ombra. Què hi dieu en lo del banc?

El minoria

Protesto!

L' Alcalde

I per què?

El minoria

Perqué protesto. Aviat les minories no tindrem dret de protestar! Dic que protesto!

El públic

Muy bien!

L' Alcalde

Doncs, molt bé diu! Ningú hi té res més que dir en lo del banc? Permeto que parlin les majories.

Un majoria

Jo creia...

L' Alcalde

Molt bé! Qué creia?

Un minoria

Jo creia... que segons...

L' Alcalde

I res més?

El majoria

No més que segons com.

L' Alcalde

Se vota que segons?

Tots

Si, sí!

L' Alcalde

Doncs, queda aprovat que segons... i que consti. Ademnés, una plaça sense arbrat ni es plaça ni té arbrat. He llegit més de dugues vegades en llibretes que parlen d'aquestes coses, que'l que no té arbres no té pluges, i el que no té pluges no té arbres. Comencem pels arbres, ja que no li està permés a n'el partit conservador ni an els altres començar per les pluges. Proposito en el poble de plantar deu platanes a la plaça.

El minoria

Protesto!

L' Alcalde

Ja m'ho pensava!

El minoria

Per qué us ho pensaveu?

L' Alcalde

Perqué també protesto jo, quan sóc de la minoria.

Les majories

Molt bé!

L' Alcalde

Ademés, la Presidència consulta. Con-

sulta sempre, la Presidència. Que'ls en sembla de les deu plantes?

El majoria

Jo, am permís de l'alcalde, i crec que conforme amb el parer del companys de majoria, proposo prudència: les millors s'han de fer un móntia. An el poble se li ha de donar gas, però a mitja aixeta, música, però a mig tocar; llibertat, però en guardia civil. El nostre poble, que tenim tant d'honor d'encaminar, és un argent viu; tot ho vol depressa: és ple de gent exaltada.

L' Alcalde

Demano a l'orador que s'expressi.

El majoria

Vui dir, que no les hi posaria totes les deu platanes. Aquest any n'hi posaria tres o quatre; l'any que ve, dugues més; l'altre, una altra; i aixis avancen els pobles.

L' Alcalde

Posem-n'hi vuit i no'n parlem més?

El minoria

Voto en contral

L' Alcalde

Aprovat. Se posaran les vuit platanes; i com que la nostra plaça no és plaça de regadiu, i allò del ploure que havem patit encara n'hi ha per estona, proposo també, y ho proposo ma totes les meves forces, que's compri una regadora, que's llogui un home entès en regar, que se li donguin tres duros cada setmana, i que aquest siga en Joant del fielat.

El poble

Fóra! Fóra!

El minoria

Protesto!

L' Alcalde

Ja no'n fem cas!

El minoria

Es parent vostre.

L' Alcalde

Ja no'n fem cas!

El minoria

Quan puarem al treurem.

L' Alcalde

Si, senyor; i ui posareu un dels vostres.

El poble

Fóra! Fóra!

*L' Alcalde*El que no calli se li revisarà'l repartiment. (*Pausa.*) Aixis m'agrada! que el poble te de callar sempre. Si no admeteu an en Joant del fielat, presento la dimissió. Es qüestió d'empenyo i d'honrilla!*El minoria*

Arruineu an el poble!

L' Alcalde

Si voleu fer economies, proposo que no's plantin les vuit platanes, però que's nombrin an en Joant. Torno a dir que és qüestió d'empenyo i d'honrilla.

Entra en Joant?

El minoria

No!

L' Alcalde

Queda entrat.

El Secretari

I les vuit platanes?

L' Alcalde

Que passin a la comissió

El Secretari

No'n tenim, de comissió.

L' Alcalde

Inventi-la, i apunyi i calli. El poble té de progressar, però no'm canço de repetir que ha de ser am calma, i molta i molta de calma. Res m'encarrega'l govern, tant y tant encarregat, com que evitem les bullangues. «Vosaltres,—me diu a cada punt,—els que sou classes directores, regenerau, administreu, i no us figureu en política». La nostra deria, regidors, ha de ser fer millors positives, millors i més millors. Jo, senyors, sempre us diré lo mateix, mentre tinguí varia y manament. Res de política efectiva. Tinguem vida propia i autònoma, poble propi, municipi propi i tot propi. Siguem amics dels amics, com deia Sant Agustí, si no recordo malament. Siguem amics de la justícia, de les tradicions municipals, de les lleis escrites, i seguim com fins ara havem seguit. Les nacions que tenen bons pobles, són bons pobles de nacions. Hi ha res més que dir?

Tots

Molt bé! Molt bé!

El majoria

Jo propose...

L' Alcalde

Depressa, que anem a tancar la sessió.

El majoria

Proposo am permís...

L' Alcalde

Qué? Depressa!

El majoria

Un vot de confiança a l'alcalde.

Tots

Molt bé! Molt bé!

L' Alcalde

Gracies, regidors. Jo també'n tinc en vostres d'això de la confiança. En tinc de absoluta i ferma. Anant avinguts com anem, en podem fer moltes de millors; pero avui ja'n hem fetas prou. Cada dia n'anirem fent, i ens trobarem millors, sense sotrir i sense sustos, no més que evolucionant per les vies progressives. He dit. I la sessió s'aixeca.

SANTIAGO RUSIÑOL.

RUSIÑOL Y EL MODERNISMO A ESPANYA

Qui té poc oli per fer sopes fa degotar bé la botella a fi de que no n'hi quedí; qui té un àbre de poc fruit, l'espolla per tots indrets, a fi d'aprofitar-lo. Lo mateix fa o ha de fer l'home qui com jo té poc recapté d'idees per tractar un assumpt. Però, a vegades manca el temps, y les idees son poques y mal aprofitades. M'haureu de perdonar si les quatre notes qu

Maeterlinck y en Nietzsche, ritmes trencats y xenglotants... Més això no es el modernisme; es la gorràdura del modernisme.

Aquest representa, ja ho he dit, l'idealisme blau contra l'idealisme negre, la restauració del negre sense fites de la poesia am sa cort natural d'ilusions, pressentiments y fantasmes; fenòmens de la realitat íntima y eterna, més positius qu'els fenòmens de l'actualitat visible, qui com el plomatge de l'aurell y les escomeses de la serp muda cada dia.

Però ademés d'això el modernisme reflecteix quelcom de la nirviositat y el neguit d'una època de crisis; quelcom de l'esperit carnal y la carn trista» de que parlava en Verlaine; la fluctuació de l'ànima contemporània; l'anorància del caudor primitiu, de la fe y la pietat perdudes; el desig punyent de noves formes de expressió, etries y flexibles qui permeten al sentiment exhalar-se com un perfum. D'aquí venen els procediments alambicats per cercar la forma sugestiva; la natural invasió de les arts; els poetes qui perssegueixen la sugestió musical; els músics qui fan poemes; els pintors qui pinten sinfonies. D'aquí ve que la colossal figura d'en Wagner, sia invocada com un Anti Crist per totes les seccions modernistes. Quelcom de sinistre se despren del teixit complicadíssim de les seves inspiracions, boscària gegantina de rels enmetinades per la linya sotil de la tristesa moderna.

Sia com sia, jo crec que la tendència a Espanya ha resultat beneficiosa. Ha remogut y assahonat la crosta freda y endurida del terren literari; ha despertat el gust per la música popular; ha espiritualitzat y ennoblit la pintura, sia dit am llecencia dels qui se titulen conservadors y oblidien que lo que tracten de conservar es la modalitat artística d'una vintena d'anys que res té que veure ab la tradició dels grans mestres anteriors a Meissonier; ha dut a l'atmosfera de l'art, ensopida y silenciosa, lluita, calor, animació, y ha escampada la llevor de la neua florida qui ara apunta.

Doncs aquest moviment, se deu a en Santiago Rusiñol. Ell va esser l'abanderat y l'apòstol; ell ha predicat am la paraula y l'exemple, amb el pinzell y la ploma. La seua residència de Sitges era la Meca del modernisme, y en Rusiñol el seu profeta. Veritat es qu'el profeta no es sempre el qui té més fe en la doctrina que predica... Qui sab...? Tal volta va tenir present que qui vol assegurar la seua emancipació y emancipar els altres d'un règim antiquat, no comença per declarar-se independent y anar alloure, sinó que creu més estratègic passar-se al camp inimic aont troba municions y bandera y milícia organisada per enderrocar la ciutadella. Una volta vençuda la fortalesa de la legalitat vigent, temps quedara d'abandonar les files y plantar en dominis propis la tenda solitaria. Y això ha fet en Rusiñol.

Ja passa de moda la paraula; però el fet es qu'el modernisme, o el conjunt d'aspiracions y notes y tentatives que s'ha deixat batir amb aquest nom, es lo únic qu'ha donat color y fesomia a la darrera fase de la vida de l'art a Catalunya. Del llibre y el teatre y els orfeons s'ha anat extenent a l'arquitectura y a les arts decoratives; de Catalunya s'ha anat escampant, encara que débilment, a les demés regions; y no cal negar qu'en el centre del quadro s'hi destaca y domina la silueta d'en Rusiñol.

El nostre original artista es abans que tot una força qui 's mou per si mateixa, sense necessitat de fecondacions extranyes; però no hi ha dupte qu'el seu temperament, sempre personal, evoluciona cap a la salut, a l'expansió, a la sinceritat comunicativa. Basta comparar els seus quadros de fa deu o dotze anys am l'album dels dels interaccions dels paisatges de Mallorca qu'ara novament ha pintat, casi d'un sol hale y els comentaris qu'uns y altres han motivat, pera comprendre que s'ha anat desfent d'influències parisenques y de tota mena.

L'evolució s'explica. Abans en Rusiñol escrivía y pintava en el bull de la batalla, y l'hostilitat estimula a extremar la nota y provocar la cridoria del contrari; més ara la febra de la lluita ja es passada. Ademés, la predisposició malinconiosa del seu esperit, verament romàntic, accentuada p'els sufriments de una malaltia crònica, s'harmonisava

més que mai am l'amor a les tintes apagades y a les imatges tristes y allarguïdes. Però ara ha sanat de cor y d'ànima. Li tregueren un ronyó, y amb el ronyó malalt s'en va anar tot el límp decadentista. Ara l'inspiració es forta, lleial y sincera. Els fruits, madurs y sabrosos, agraden a tots, modernistes y antimodernistes. Ja no té increduls. Fins els qui abans, en nom de les ordonances acadèmiques, l'acusaven de contrabandista, saluden la seua obra, expressió viril y espontània d'un sentiment comprensible per totes les ànimes delicades. Bé podria esser la divisa del pintor poeta l'estrofa d'un altre poeta qui anys enrera escrivia:

«.... pero el arte es crear, la exacta copia que el mundo externo pálida remeda, trabajo estéril es si en él no queda algo viviente de nuestra alma propia.»

JOAN ALCOVER

Crónica Local

Como todo lo que se hace en este pueblo de verdadera importancia es obra del Círculo Sollerense, a este corresponde, por entero, la iniciativa de haber celebrado el martes último, en el salón-teatro de la «Defensora Sollerense», una velada literaria en obsequio al genial artista D. Santiago Rusiñol.

Verdad que este señor se merecía esto y muchísimo más, pero como la sección literaria de nuestro Círculo contase con que, con sus solas fuerzas, le era imposible el salir airosa en su cometido, invitó a los socios del salón-teatro de Beethoven de Palma, a la velada, y la plana mayor en masa se trasladó, expresamente en tal día, a este pueblo, al objeto de dar mayor lucidez al acto.

El teatro, gracias a la deferencia y amabilidad de los individuos que componen la Directiva, estaba adornado como en sus mejores días; las banderolas, escudos y gallardetes tapizaban por completo las paredes del salón; el escenario estaba cuajado de ramos y de flores, y en lugar preferente se veía un perfecto y acabadísimamente retrato al óleo del Sr. Rusiñol, que su compañero Sr. Pizá pintó expresamente para la velada; a la derecha la mesa presidencial, ocupada por el Vice-Presidente del Círculo Sollerense Sr. D. Pedro Alcover Maspons, por el Sr. Rusiñol, D. Juan Alcover y D. Miguel S. Oliver. También se notaba, en el escenario, la presencia de los señores D. Gabriel Alomar, D. Miguel Sarmiento, D. Juan Marqués Luigi, D. Antonio Noguera, don Francisco Blanes, D. Antonio Gelabert, D. Juan Torrendell, don Amador Canals, D. Juan Morell, D. Pedro Serra y D. Jaime Torrens.

La banda de guitarras y bandurrias que dirige D. Bernardo Galmés y compuesta únicamente de socios de nuestra deportiva sociedad, tocó con bastante afinación varias piezas que le valieron justos aplausos.

Acto seguido levantóse D. Pedro Alcover y en correctas y típicas palabras mallorquinas, nos presentó al festejado Sr. Rusiñol y nos hizo la verdadera y palpable apologia del Círculo Sollerense, cediendo al mismo tiempo la presidencia al Sr. Rusiñol. El público, numeroso a la par que escogido, puesto de pie, le tributó una ovación, oyéndose por largo rato, estruendosos aplausos. Leyóse después una saborosa poesía titulada *A Un Génie*, cuya obra resultó ser del Presidente del Círculo D. Jaime Torrens. A esto siguió un cuento que fué leído con mucha discreción por el propio autor D. Miguel Sarmiento.

Después un artículo en correcto mallorquín que llevaba por lema *La Rebota*, debido a la bien templada pluma de nuestro paisano D. Pedro Serra Cañellas. D. Paco Blanes leyó una sentidísima poesía; el Sr. D. Miguel Santos Oliver otra, la que solo tuvo un defecto: que fué corta. El Sr. Rusiñol, héroe de la fiesta, leyó, como el solo sabe hacerlo, varios capítulos de sus mejores obras y finalmente los señores Alomar y Alcover (D. Juan)

coronaron la obra con dos soberbias composiciones, de lo mejorcito que ha salido desde hace muchos años. ¡Qué lastima que el Sr. Alcover, al que no le faltan medios para llegar hasta el *no más allá*, no se decida, cual han hecho otros escritores contemporáneos, a pasar el Rubicón, dandones en forma de novela, drama o comedia una especie de *Incógnita* que a los pocos años podría aclarar con otra viril *Realidad!* Decidase, don Juan, y se lo agradecerán todos los verdaderos amantes de las letras pías.

La grata velada terminó con una danza noruega de Grieg que tocaron a cuatro manos, los señores Juan Marqués y Antonio Noguera; los aplausos que arrancaron les obligaron a tocar otra del mismo autor y finalmente el Sr. Noguera nos dejó saborear sólo por contados segundos, la *danza triste* de su composición, que también fué aplaudida.

En resumen, las composiciones leídas en la noche del martes fueron todas muy celebradas y especialmente las de los señores Rusiñol, Alcover, Alomar y Serra.

A los iniciadores y mantenedores de tan hermosa fiesta, señores Torrens y Alcover (D. Pedro), Presidente y Vice-Presidente del Círculo Sollerense, les enviamos nuestra más cumplida enhorabuena, que hacemos extensiva a los amigos de Palma que en la misma tomaron activísima parte. Al Sr. Rusiñol sólo debemos pedirle indulgencia, cual se hace en los teatros, por las muchas faltas, y si alguna vez al año, le vienen a la memoria las dalcas, para nosotros, veladas pasadas en la Rebotica y Botigueta, repita lo dicho muy acertadamente por el amigo Serra: «Si qu'heu eran d'amics de cor, a fe de Deu, els amics del poble de Sóller.»

Como oportunamente anunciamos, el domingo por la tarde, tuvo lugar en la iglesia de MM. Escolapias, la bendición de una artística figura del Beato Pompilio. Despues de efectuada la ceremonia por el Sr. Cura-Arcipreste, cantóse solemnemente Te Deum por la reverenda Comunidad. Fueron padrinos las angelicales criaturas Guillermo Colom y Casasnovas, é Isabel Ferrer y Ripoll, hijos respectivamente de nuestros particulares amigos don Guillermo Colom y D. José Ferrer.

La Banda Municipal obsequió con serenatas, el lunes de la presente semana, á bastantes jóvenes de esta localidad, que al siguiente dia celebraban su fiesta onomástica.

Los aficionados al divino arte, tuvieron, con tal motivo, entretenimiento agradable.

El martes de la presente semana, a las ocho de la mañana, fueron admitidas á la profesión, en la iglesia que las Hermanas de la Caridad tienen en esta villa, tres novicias del mismo Instituto. El M. I. Sr. D. José Oliver, Dean de la Santa Iglesia Catedral, verificó la ceremonia, dirigiendo una sentida plática á las nuevas Hermanas.

En la mañana del jueves y ante el altar mayor de nuestra iglesia parroquial, se unieron con el indisoluble lazo del matrimonio, la distinguida señorita y profesora de instrucción primaria D. Paula Ferrer Barceló y D. Pedro A. Rullán Oliver. Bendijo la unión el Reverendo Cura-párroco y fueron padrinos D. Francisco Ballester Serra por parte de la novia y D. Juan Rullán Colom por la del novio.

A las ceremonias que con tal motivo tuvieron lugar asistió gran número de amigos de las respectivas familias.

Felicitamos á los desposados y les deseamos eterna luna de miel.

El vapor de esta matrícula León de Oro que debía emprender viaje con rumbo á Barcelona y Cete el martes de la presente semana, no lo pudo efectuar hasta ayer por la mañana, á causa del temporal reinante en estas aguas. Sabemos que

llegó á la ciudad condal á las cinco de la tarde y hoy debe proseguir su camino hacia Cete.

Llevóse un regular número de pasajeros y carga general.

Con regular concurrencia han tenido lugar en las noches del sábado, domingo y jueves últimos, las funciones de zarzuela en el teatro de la Defensora Sollerense. En los dos primeros días se representaron las obras que anunciábamos en nuestro último número, habiendo sido, algunas de ellas, muy del agrado del público. El jueves se estrenó, en nuestro coliseo se entiende, la zarzuela en dos actos *La Sensitiva*, que fué aplaudida por los espectadores, y se puso en escena por segunda vez *Chateaux Margaux*.

Para esta noche quedan anunciadas las obras *Un gaito de Madrid* (2.ª representación), *C de L. é Indicis* y para mañana *Tío... yo no he sido* (2.ª representación), *El gorro frigio* y *La venjança d'una sogra* (2.ª representación).

EN EL AYUNTAMIENTO

Sesión del dia 22 Noviembre de 1902.

La presidió el Sr. Alcalde don Juan Puig, y á ella asistieron, convocados por segunda vez, los concejales señores don Ramón Casasnovas, D. Juan Pizá, don Juan Joy, D. Ramón Coll, D. Juan Deyá, D. Jaime Valls, D. Jaime J. Joy y don Juan Morell.

Pasando a despachar los asuntos puestos á la orden del día, se dió lectura al acta de la sesión anterior, y fué aprobada sin alteración alguna.

Dióse lectura á una circular de la Administración de Hacienda de esta provincia, relativa á la formación de los padrones de cédulas, para el próximo ejercicio de 1903. Enterada la Corporación, acordóse procediera á su formación, no imponiendo, como los años anteriores, recargo municipal alguno sobre las mismas.

Dióse cuenta de la escritura otorgada por D. José Villalonga Alemany y el Regidor Síndico D. Jaime Valls Piña, en representación de este Ayuntamiento, para formalizar la sesión de la parcela de terreno de la finca denominada *Can Bleida*, para el emplazamiento de una casita fielato de consumos. Enterada la Corporación acordó aprobarla y proceder desde luego á la construcción de la misma.

Se dió cuenta de una instancia, promovida por D. Francisco Pastor Albertí, como encargado de D. Damian Mayol Marqués, en suplicia de que se le conceda autorización para construir una acera contigua á la fachada de la casa n.º 67 de la calle del Mar. Enterada la Corporación acordó conceder la autorización solicitada, de acuerdo con lo informado por el Sr. Ingeniero encargado de la carretera de Palma al puerto de Sóller.

Se dió cuenta de una comunicación del Sr. Vicepresidente de la Excm. Comisión provincial, en la cual remite el plano de la calle de Ampurias, rectificado por el Sr. Arquitecto de la provincia, en

la forma acordada por este Ayuntamiento. Enterada la Corporación, acordó expanderlo al público, por espacio de veinte días, á efectos de reclamación.

Dióse cuenta de otra comunicación del mismo Vicepresidente de la Excm. Comisión provincial, en la que remite el proyecto de reforma de alineación y rama de la calle de la Trinidad de la aldea de Binibaraix, formado por el Arquitecto de la provincia. Enterada la Corporación, después de detenido examen del mismo, acordó someterlo á una información pública por espacio de veinte días.

Se acordó verificar varios pagos. No habiendo otros asuntos de que tratar, se levantó la sesión.

CULTOS SAGRADOS

En la iglesia parroquial.—Al anochecer de hoy, se dará principio á la solemne novena en obsequio de la Inmaculada Concepción de María, con música y sermon por el Rdo. Sr. D. Antonio Lliteras, Vicario.

Mañana, domingo, dia 30.—A las nueve y media, se cantarán horas menores y después la misa mayor con sermón, sobre el evangelio de la primera dominica de Adviento, por el Rdo. Sr. Cura Arcipreste. A la tarde, después de vísperas, se continuará el novenario de la Purísima Concepción con música y sermon por el indicado Sr. Lliteras.

En el oratorio de las MM. Escolapias.—Al anochecer de hoy, se cantarán solemnies completas en preparación á la fiesta del Beato Pompilio.

Mañana, á las 9 y media tercia y luego después la misa mayor con música y sermon por el Dr. D. José Pastor Vicario. Al anochecer terminará el setenario con sermon por el mencionado orador.

En la iglesia de San Francisco.—Mañana, domingo, á las siete, durante la celebración de una misa se continuará la novena dedicada á la Inmaculada Concepción, continuándose en los demás días á la misma hora.

Registro Civil

NACIMIENTOS.

Varones 1.—Hembras 2.—Total 3

MATRIMONIOS

Dia 27.—D. Pedro A. Rullán Oliver, soltero, con D.ª Paula Ferrer Barceló, soltera.

DEFUNCIONES

Dia 23.—D.ª Angela Bernat Mora, de 57 años, viuda, M.ª 53.

Dia 23.—D. Juan Borrás Castafier, de 82 años, viudo, M.ª 72.

Dia 24.—Tomás García Oliver, de 3 años, calle del Obispo.

Dia 27.—D. Antonio Joy Seguí, de 75 años, casado, Vuelta Piquera.

MOVIMIENTO DEL PUERTO

EMBARCACIONES FONDADAS

Dia 22.—De Barcelona, en 10 horas, vapor León de Oro, de 81 ton., capitán D. G. Mora, con 17 mar. pas. y efectos.

EMBARCACIONES DESPACHADAS

Dia 22.—Para Cartagena, laud San José, de 38 ton., pat. D. J. Mayol, con 5 mar. y efectos.

Dia 24.—Para Toulon, jabeque C. de Jesús, de 42 ton., pat. D. B. Llases, con 6 mar. y fruta.

Dia 25.—Para Barcelona, vapor León de Oro, de 81 ton., cap. D. G. Mora, con 17 mar. pas. y efectos.

LA SINCÉRITÉ

J. MARQUÉS ARBONA

Rue de Turbigo, 5-PARIS

Habiendo sido ampliado este establecimiento, á petición de gran número de comerciantes y de agricultores españoles, con una sección de Comisiones y otra de Exportaciones, quedan éstas desde luego á la disposición del público, y de una manera especial á la de los mallorquines que se dignen honrarle con su confianza.

Encárgase la primera de la venta al más alto precio posible de todos los productos agrícolas y